

EEN WEEK IN PARIJS

Rachel Hore bij Boekerij:

Het droomhuis

De droomtuin

Zomers licht

Sterrennacht

De naderende storm

Aan de overkant

Het huis in Bellevue Gardens

Een week in Parijs

Rachel Hore

Een week in Parijs

Wat verzwijgt Fays moeder voor haar dochter over
wat ze meemaakte tijdens de Tweede Wereldoorlog?

Eerste druk 2015
Vierde druk 2019

ISBN 978-90-225-8634-1
ISBN 978-94-023-0395-7 (e-book)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *A Week in Paris*
Oorspronkelijke uitgever: Simon & Schuster
Vertaling: Rob van Moppes
Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam
Omslagbeeld: © Judy Kennamer / Arcangel Images
Zetwerk: Asterisk*, Amsterdam

© 2014 Rachel Hore
© 2015 Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Juliet en Victoria

Derbyshire, Engeland, november 1944

Ze was een strijdlustig, sprietig meisje dat samen met drieënveertig andere kinderen in een groot lelijk huis aan de rand van een provinciestad woonde. Het schrале terrein van Blackdyke House was niet met gras bedekt, maar met grind, en was omgeven door een houten palissade omdat het oorspronkelijke smeedijzeren hek op de schroothoop was beland. Het weeshuis was vanuit Londen hierheen geëvacueerd, maar dat was lang voordat het meisje er arriveerde. Haar geest weigerde terug te keren naar het verleden. Ze had het weggestopt. Als het aan haar lag zou ze wel altijd in Blackdyke House kunnen hebben gewoond. Misschien zou ze daar ook wel altijd blijven.

De donkere glambriseerde wanden binnen waren bezaaid met sombere portretten waarvan de ogen haar leken te volgen wanneer ze met de andere kinderen in de rij van de slaapzaal naar de eetzaal en van de eetzaal naar het klaslokaal liep. In de entree hing het schilderij dat haar de meeste angst aanjoeg. Het was een afbeelding van een serie dode konijnen en vogels die tegen een balk waren gespijkerd. De glazige ogen en de straaltjes geronnen bloed die langs hun lijfjes omlaag liepen waren uitgevoerd met vaardige penseelstreken, alsof de kunstenaar plezier had beleefd aan het werk. Ze snelde er altijd langs zonder op te kijken, maar voelde evengoed toch de aanwezigheid ervan.

De stad lag in de nabijheid van een vliegveld en steeds als er vliegtuigen over denderden, rende ze weg om zich in een kast of onder een bed te verschuilen, waar ze zich zo klein mogelijk maakte, haar lichaamje verkramppt van angst, totdat ze weer weg waren. Sommige oudere kinderen plaagden haar met haar angst voor hun eigen vlieg-

tuigen, maar ze kon niet anders. En ze legde het niet uit, want ze kon niet praten.

De zusters in het weeshuis waren niet ongevoelig. Ze deden eenvoudig wat de directrice had opgedragen: 'Behandel alle kinderen gelijk, wees vriendelijk maar streng, en houd een beetje afstand.' Sommige kinderen waren ontroostbaar, verscheidene hadden onder gruwelijke omstandigheden beide ouders verloren, maar de directrice geloofde dat een strikte discipline hun stabiliteit zou kunnen geven: gezond en eenvoudig eten, frisse lucht, op zondag twee keer naar de kerk. Op een bord buiten het kantoor van de directrice, recht tegenover het schilderij met de dode dieren, was een lijst met gedragsregels opgehangen. Op haar vijfde kon het meisje de woorden nog niet lezen, maar ze wist dat elke regel begon met: *Het is verboden te...*

Er woonden niet altijd precies vierenveertig kinderen in het weeshuis. Soms kwam een familielid er eentje ophalen. Soms was er een nieuw gezicht: bedroefd en verbijsterd of kwaad en wanhopig. Nooit iets wat de directrice ertoe noopte van haar routine af te wijken.

En zo nu en dan was er een kijkdag. Dan kwam een echtpaar de kinderen inspecteren om er mogelijk eentje uit te kiezen. Om te adopteren, werd met ontzag gefluisterd. De kinderen wisten wat adoptie was – het betekende dat je een nieuwe moeder en vader kreeg om de oude te vervangen. De meeste kinderen wilden dolgraag worden geadopteerd, weer een thuis hebben. Toch zag ze de bedenkelijke uitdrukking op de gezichten van de uitverkorenen. Niet alle toekomstige ouders leken aardig.

Ze wilde ook best ergens thuishoren, maar niemand koos haar ooit. De meeste echtparen gaven de voorkeur aan baby's of peuters, en degenen die bereid waren voor een ouder kind te kiezen, wilden beslist geen meisje dat niet kon – of niet wilde – praten. Dat was vragen om moeilijkheden.

Dus leefde ze haar leven, dag na dag, niet bij machte te rouwen om het verleden, zonder hoop voor de toekomst. Ze was niet echt ongelukkig. Het was meer alsof haar hart vanbinnen was bevroren. Alleen als ze sliep kende ze intens geluk of verdriet. Soms waren haar dromen vol kabaal of simpelweg doorspekt met eenzaamheid.

Maar er waren ook weleens nachten dat ze droomde van iemand die

voor haar zong met zachte lage stem, een vrouwenstem. Een vrouw met een liefelijk gezicht en zachte handen. En als ze na zo'n droom ontwaakte was haar kussen nat van de tranen.

Parijs, maart 1956

Fay duwde de zware deur open en volgde de andere meisjes naar het zachte halfduister van het interieur. De lucht was bezwangerd met wierook en het duurde even voor ze gewend was aan de fluisterende duisternis en de onmetelijkheid van de ruimte. Aan beide zijden van het schip liep een rij bogen golvend naar een in licht badende ruimte voor het altaar. Hoog boven hun hoofden was een gewelfd plafond. Het was allemaal adembenemend mooi.

‘Kom even om me heen staan, meisjes!’ De stem van juffrouw Edwards, die in beschaafd Engels haar zesdeklassers bijeenriep, klonk van verre en onwezenlijk. Fay stak de in een ruitpatroon gelegde vloer over en kwam net op tijd bij de rand van de groep aan om te horen zeggen: ‘Notre-Dame, wat betekent dat? Onze Vrouwe, inderdaad, Evelyn. Een meesterwerk van gotische architectuur, en eeuwenlang het hart en de ziel van Parijs. De kathedraal is gebouwd op de plek waar...’ maar Fay luisterde al nauwelijks meer.

In plaats daarvan werd haar aandacht getrokken door een serie gebrandschilderde ramen. Ze deed een paar stapjes in die richting om ze van wat naderbij te aanschouwen. Elk raam was een bonte schakering van gloeiende kleuren met klinkende, welluidende namen. *Karmozijn*, zei ze bij zichzelf. *Violet, indigo, lapis lazuli*. In plaats van door de duisternis van de kerk te worden opgeslokt, staken de kleuren er juist tegen af en werd hun schoonheid erdoor verhoogd. Ze dacht na over het belang van licht dat schijnt in de duisternis, toen juffrouw Edwards zei: ‘Fay, lieverd, ben je er nog een beetje bij?’ wat haar wekte uit haar mijmeringen.

‘Neem me niet kwalijk,’ mompelde ze. Daarna had ze haar best gedaan bij de les te blijven.

Toen ze de open ruimte tussen de koorstoelen en het altaar bereikten bleven de meisjes treuzelen en wezen verwonderd naar de grote roze ramen die zich aan weerszijden hoog boven de kruisbeuken bevonden en alles met een glinsterend licht overlaadden. Zelfs Margaret, die gewoonlijk weinig moest hebben van toeristische uitstapjes en cultuur, spreidde haar armen om de regenboog op haar jas te bewonderen. ‘Jemig,’ wist ze uit te brengen, en haar brutale ogen verzachtten van verrukking. ‘Jemig.’

Fay moest erom glimlachen, maar toen ze om zich heen keek en met een half oor naar juf Edwards luisterde, voelde ze zich ongemakkelijk. Hoe meer ze probeerde haar onbehagen te benoemen, hoe sterker het werd. Hij betekende iets voor haar, deze plek – maar hoe was dat mogelijk? Ze was hier nooit eerder geweest. Dit schoolreisje was haar eerste bezoek aan Parijs. Dat wist ze heel zeker.

Later verkende ze de zijbeuk die met een bocht achter het altaar langs liep en bleef stilstaan om even een blik te werpen in een paar van de bidkapellen die zich langs de buitenmuren bevonden. Fay en Evelyn keken met bewondering naar een altaar met een beeldhouwwerk van de Maagd Maria die het kindeke Jezus in haar armen houdt dat een gerimpeld handje naar haar uitsteekt. Evelyn wilde daar per se een votiefkaarsje branden, maar Margaret hield zich op de achtergrond en had meer belangstelling voor een groep jongens in gestreepte blazers die buiten rondlummelden.

‘Horen die niet bij ons?’ vroeg ze op fluisterton aan Fay.

‘Ik geloof het wel.’ Ze herkende er een, een lange slanke jongen met goudblond haar dat in het schaarse licht glansde als dat van een koor-knaap, die ze op de Kanaalveerboot had gezien. Ze was aan dek gegaan om een frisse neus te halen en toen kwam hij net de trap af lopen. Hij glimlachte toen hij stilhield om haar voorbij te laten.

Toen het gebeurde kwamen de meisjes net de kapel uit lopen. Van ergens hoog in het gebouw begon een klok te luiden met een diepe, zware klank die zelfs de lucht deed trillen. Fay sloeg haar handen tegen haar oren om het geluid buiten te sluiten, maar het galmde maar door. Ze kon niet ademen. Ze moest naar buiten. Ze draaide zich om en ging

er blindelings vandoor. En botste pardoos tegen iemand aan. Een hand pakte haar arm. ‘Toe!’ zei die iemand op zachte toon.

Ze keek op en zag de blonde jongen. ‘Sorry,’ hijgde ze paniekerig, maar ze stond toe dat hij haar ondersteunde.

Even plotseling als het was begonnen was het klokgelui weer opgehouden. Toen de echo wegstierf, zakte ook haar paniek.

‘Gaat het weer een beetje?’ vroeg de jongen met een heldere, beschaafde stem. Hij liet haar los en ze deed een stap achteruit, waarbij ze hem nauwelijks aan durfde te kijken. Zijn voorhoofd was gefronst. Hij had een heel expressief gezicht en uit zijn donkere ogen sprak bezorgdheid.

‘Dank je, ja hoor, het gaat alweer.’ Ze kon de schaamte die haar wangen kleurde niet verborgen houden. Evelyn kwam naar haar toe lopen om haar mee te voeren, terwijl Margaret met haar typische grote passen op juf Edwards af snelde. De jongen bleef zwijgend bij haar staan. Zijn metgezellen bleven op de achtergrond, waar ze elkaar aanstootten en lachten.

Uiteindelijk kwam het ranke figuurtje van juf Edwards haastig naar haar toe en Fay was blij toen ze de lichte tonen van haar stem hoorde: ‘Fay! Zo is het wel voldoende, jongelui. Het is al opgelost.’ En met voorzichtige vastberadenheid leidde ze Fay weg.

Ze gingen samen in de kapel voor de Heilige Maagd en het vragende kindeke zitten. ‘Wat is er in hemelsnaam met je aan de hand, Fay?’ mompelde haar lerares. ‘Het was maar een klok. Om mensen op te roepen voor een kerkdienst, vermoed ik.’

‘Ik weet het niet,’ antwoordde Fay met een huivering, ‘Het joeg me angst aan, dat is alles. Maar het gaat nu wel weer, hoor.’ Ze probeerde vat te krijgen op een vormloze herinnering. Nee, wat het ook geweest mocht zijn, het was weg.

Die avond steeg het gebabbel van Engelse stemmen op tot aan het plafond van een reusachtige ontvangstruimte in het Hôtel de Ville. Het was net het gekwetter van spreeuwen in de bomen op de Place de la Concorde in de schemering. Als de uitlaat van een auto een knal liet horen, dan stegen de vogels op als in een grote wolk die tegen de rood kleurende hemel voortdurend van vorm veranderde.

Dit waren opzichtiger vogels dan spreeuwen – vele honderden zesdeklassers en hun docenten van vijftien Engelse scholen onder één dak voor de laatste avond van een schoolreisje naar Parijs, georganiseerd door de League of Friendship. De meisjes waren verlegen en voelden zich onwennig in hun eerste avondjurken en de jongens waren opgewonden en voelden zich opgelaten in hun keurige pakken met stijve boordjes. Eerder waren er ellenlange toespraken afgestoken door saaie Franse hoogwaardigheidsbekleders, gevolgd door een koud buffet met vreemde vleessoorten in aspic en olierijke salades. Geruchten over een skiffleband waren de kop ingedrukt, maar nu het strijkkwartet bezig was te stemmen naast de plek die was vrijgemaakt om te dansen, groeide de opwinding evengoed.

Vanaf een veilig plekje tegen de muur overzag Fay de menigte en vroeg zich af waar Evelyn en Margaret heen konden zijn gegaan toen zij naar het toilet was. Een ogenblik tevoren hadden ze nog staan praten met twee jongens uit Winchester; nou ja, Evelyn en Margaret dan. Fay had zich afzijdig gehouden, uit gebrek aan ervaring in het speelse geflirt waar de gelegenheid om vroeg, en bezorgd dat haar decolleté te diep werd. Ze had een verontschuldiging gemompeld en was weggeglip.

Op het damestoilet had ze haar jurk iets hoger gesloten en had toen naar haar tere gelaatstrekken gekeken in de barokke spiegel. Ze probeerde over het hoofd te zien dat het donkergroen van het kledingstuk maakte dat haar huid bleker en het blauw van haar ogen doffer leek. Haar moeder, die toch al met tegenzin toestemming had gegeven voor dit reisje, had zich geen nieuwe jurk voor één enkel avondje kunnen veroorloven, dus had Fay een jurk geleend van de dochter van een buurvrouw.

Mama had haar best gedaan om hem te vermaken, moest Fay toegeven, en had haar een leuke manier laten zien waarop ze haar donkere haar kon dragen – ze duwde een losse lok terug in model – maar ze waren het er allebei over eens dat de jurk er op z'n hoogst 'mee door' kon. Ze voelde zich beslist alledaags naast de aantrekkelijke Margaret met haar kastanjebruine haar, in vol ivoorkleurig ornaat of de blonde Evelyn, mooi als een pop in lichtblauw. Ze keek fronsend naar haar spiegelbeeld, pakte haar zelfgemaakte tasje en liep terug naar de zaal. Er

moest toch één jongen zijn die haar ego zou redden door haar ten dans te vragen?

Tegen de muur, de menigte monsterend, ontwaarde ze uiteindelijk de statige witte gestalte die alleen maar Margaret kon zijn. Toen ze zich een weg naar haar toe begon te banen, raakte iemand haar arm aan en een heldere stem zei: ‘Hallo, wederom.’ Ze draaide zich om en keek in het gezicht van de blonde jongen die ze die ochtend ook al had gezien.

‘Adam Warner,’ zei hij bedeesd, terwijl hij zijn hand uitstak. ‘Herinner je me nog... van de Notre-Dame?’

‘Maar natuurlijk,’ zei ze, terwijl ze hem de hand schudde. ‘Ik ben Fay – Fay Knox. Ik moet eigenlijk mijn verontschuldigingen aanbieden voor mijn belachelijke gedrag,’ voegde ze eraan toe.

‘Niets om je verontschuldigingen voor aan te bieden, hoor,’ zei hij snel. Hij fronste zijn voorhoofd op een charmante manier, alsof hij geweldig aandachtig naar haar luisterde. ‘Gaat het weer helemaal goed met je?’

‘Ja,’ knikte ze, misschien iets te geestdriftig. ‘Volkomen hersteld.’

‘Mooi, daar ben ik blij om.’

‘Gewoonlijk stel ik me niet zo aan.’

‘De klok was heel luid,’ zei hij met een ernstige uitdrukking op zijn gezicht.

‘Ja, dat was het wel, hè?’ Ze was opgelucht dat ze serieus werd genomen. ‘En er ging zoiets dwingend van uit.’ Ze had de rest van de dag over het incident lopen piekeren, waarbij ze zich herinnerde hoe het geluid door haar heen had gesneden, haar van haar stuk had gebracht. Margaret had het natuurlijk naderhand uitgeproest van het lachen. Het leven op school werd bepaald door klokken. Moeten we ons druk maken om deze ene? Fay was er nog steeds niet uit.

Juist op dat moment zetten de muzikanten een vlotte foxtrot in en overall om hen heen werden paartjes gevormd. Fay ving een glimp op van Margaret die de dansvloer op liep met de grootste en de brutaalste van de jongens uit Winchester, maar zag Evelyn nergens.

‘Zeg, dans jij graag?’ vroeg Adam.

‘Ik kan het niet erg goed,’ zei ze behoedzaam. Ze had een hekel gehad aan de danslessen op school, de dwaasheid van meisjes die met meisjes dansten terwijl geen van beide partners wilde leiden.

‘Ik ook niet.’ Nu was het zijn beurt om opgelucht te kijken. ‘Zullen we een poging wagen? Misschien kunnen we voorkomen dat we al te vaak op elkaars tenen trappen.’

Hij hield zijn hand op en zij pakte hem en volgde hem door de me-ningte. Ze was bang geweest dat ze die avond een muurbloempje zou zijn, maar nu was ze zomaar meteen al bij de eerste dans gevraagd door deze, nou ja niet echt knappe, maar toch zeker heel aardig ogende jongen. Margaret trok een wenkbrauw op toen ze in de armen van haar partner voorbijgleed en Fay kon het niet laten om haar op een zelfvoldane glimlach te trakteren.

Ze vond het heerlijk om met Adam te dansen en haar tenen waren geen moment in gevaar. Het ging er veel ongedwongener aan toe dan tijdens de lessen op school als ze met Evelyn moest dansen. Het leek wel alsof ze zweefden. Af en toe keek ze heel even op naar zijn warme bruine ogen, en zijn lichte huid bedekt met sproeten. Hij hoefde zich vast nog niet lang te scheren en zijn mond had nog een jongensachtige tederheid.

Het was niet eenvoudig om je boven de muziek uit verstaanbaar te maken, maar ze begreep dat hij op een van de oude atheneums ergens aan de grens met Wales zat. Op meer dan een paar honderd kilometer afstand van Little Barton in Norfolk, waar Fay samen met haar moeder woonde en waar in Norwich de middelbare meisjesschool stond waar zij op zat. Dit reisje van de League of Friendship was iets eenmaligs, dus normaal gesproken zouden ze elkaar niet meer tegen het lijf lopen. Dat gaf de gelegenheid voor haar iets schrijnends.

De foxtrot was afgelopen en er werd een wals ingezet. Ze kwamen steeds weer langs Evelyn, die danste met een andere jongen van Adams school, een jongen die tamelijk tactloos steeds weer iets tegen Adam bleef zeggen in plaats dat hij met zijn partner praatte. Toen kwam ook aan die dans een einde en Fay en Adam stonden ongemakkelijk aan de rand van de dansvloer, zonder goed te weten wat ze nu moesten doen.

‘Het is vreselijk warm, hè?’ zei ze, zichzelf koelte toewuivend. Ze wilde niet dat hij zou denken dat hij uit beleefdheid bij haar moest blijven – dat zou beschamend zijn.

‘Wil je misschien wat drinken?’ vroeg hij en ze knikte dankbaar.

Ze vonden een kleine zijkamer met een bar waar Adam limonade haalde. Toen ze zich met hun glazen een weg baanden door de menigte op zoek naar een plaatsje om te zitten, botste er iemand tegen Fay op, waardoor er drank op haar jurk werd gemorst. Adam haalde met een gewichtig gebaar een zakdoek tevoorschijn en ze stonden samen in de frisse lucht bij een open raam, terwijl zij de vlek droog bette. Toen keken ze uit over de zilverachtige rivier, naar de zachte lichtjes op de bruggen en probeerden allebei iets te bedenken om te zeggen.

‘Schitterend hè?’ zei Fay. ‘Heb je genoten van Parijs?’ Ze kon zichzelf wel voor haar kop slaan vanwege zo’n afgezaagde vraag, maar hij scheen zich er niet aan te storen.

‘Nou en of. Het is hier zo mondain vergeleken met Londen, vind je niet? Niet dat ik Londen niet leuk vind,’ voegde hij er haastig aan toe, ‘maar als je schrijvers als Camus en Sartre leest, dan besef je pas hoe vastgeroest wij Engelsen zitten in onze ouderwetse gebruiken.’

‘Die hebben we nog niet echt gelezen, vrees ik. Onze lerares, juf Edwards, heeft ons het café aangewezen waar zij bij elkaar schijnen te komen – hoe heet het ook alweer, Les Deux Magots? Maar ik geloof dat ze nogal kritisch staat tegenover wat ze hun “ongeregelde leven” noemt.’

Adam lachte. ‘Vandaag leek ze me een rots in de branding, die juf Edwards van jou, maar ik kan me er iets bij voorstellen.’

‘Wat vind jij van het existentialisme?’ vroeg ze oprecht serieus. Juf Edwards had de filosofie enigszins uit de doeken gedaan, maar had een nogal zwartgallig beeld geschetst.

Adam keek naar de plek, niet ver van hen vandaan, waar een stoere jongen gesticulerend op luide toon een grappig verhaal vertelde aan een bewonderende kring luisteraars. ‘Het is een beetje lastig in een paar zinnen uit te leggen,’ zei hij en ze had er spijt van dat ze het had gevraagd. Misschien vond hij haar te serieus. Dat vonden mensen wel vaker.

De muziek ging over op een andere wals. ‘O, dit is Strauss,’ zei ze, van onderwerp veranderend. ‘Ons orkest heeft dit vorig jaar gespeeld.’ Ze luisterde naar de opgewekte klanken.

‘Jij bent duidelijk een musicienne,’ zei hij, terwijl hij toekeek hoe haar vingers bewogen op de muziek.

‘Ik speel viool. En ook piano, hoewel ik dat heb opgegeven.’

Fays moeder was pianiste. Ze gaf muziekles aan de dorpsschool en ontving ook leerlingen thuis. Ze had ook Fay lange tijd lesgegeven, maar Fay gaf uiteindelijk de voorkeur aan de gepassioneerde klanken van de viool. Die drukte zo veel uit dat ze niet onder woorden kon brengen, waardoor het ook haar stem werd.

Toen Fay de vioolleraar in Little Barton was ontgroeid, had haar moeder Signor Bertelli gevonden. Lang geleden, voordat Signor Bertelli ervandoor ging met de jonge Engelse vrouw van de dirigent, was hij concertmeester geweest bij een van de meest gerenommeerde orkesten van Milaan. Fay ging twee keer per week naar hun flat in Norwich, vlak bij de kathedraal, om les te krijgen, waarvoor haar moeder haar laatste cent had omgedraaid. Als ze goed speelde, sloot hij zijn ogen en luisterde met een uitdrukking van dromerig genot op zijn gezicht, maar als ze niet voldoende inzet toonde dan sloeg hij in wanhoop met zijn hand tegen zijn brillantinehoofd en kreunde: ‘Nee, nee, nee,’ alsof hij zwaar-gewond was geraakt.

‘Ik vind het heerlijk om naar muziek te luisteren,’ zei Adam, ‘maar ik ben een sukkel als het op spelen aankomt. Ik heb bewondering voor iedereen die over kattendarmen kan strijken en daar tonen aan kan ontlokken.’

‘Het zijn geen kattendarmen,’ zei ze lachend. ‘Ik vind het heerlijk. Ik zou niets anders willen.’

‘Knap van je.’ Hij zuchtte. ‘Ik heb geen flauw idee wat ik met mijn leven aan wil. De universiteit, vermoed ik. Ik denk aan een talenstudie – mijn Frans is redelijk. Daarna zie ik wel wat er op mijn weg komt. Je glas is leeg. Wil je er nog een?’

‘Nee, dank je. Ik moet maar eens kijken of mijn vriendinnen naar me op zoek zijn.’

‘Ja, natuurlijk, dat begrijp ik.’ Hij klonk teleurgesteld.

Ze klemde nog steeds zijn zakdoek in haar hand. ‘Sorry, hij is erg plakkerig,’ zei ze, terwijl ze hem terug wilde geven.

‘Hou maar,’ zei hij. ‘Ik heb er meer dan genoeg. Ik heb er een stel van mijn vader gehad.’ Heel even verscheen er een verdrietige uitdrukking op zijn gezicht, maar die was bijna meteen weer verdwenen.

‘O. Oké, dankjewel. Ik heb genoten van het dansen.’

‘Ik ook. Heel erg.’

De rest van de avond leken ze geen moment meer alleen te zijn, maar ze glimlachten veelbetekenend naar elkaar als ze elkaar, dansend met andere partners, passeerden.

De volgende ochtend heel vroeg zag Fay Adam met de groep van zijn school aankomen op het perron van het Gare du Nord, toen ze net op het punt stond om in de trein te stappen. Ze zwaaide aarzelend naar hem en zijn gezicht klaarde op.

‘*Bon voyage*,’ zei hij.

‘Dank je. *Vous aussi*.’

Toen ze zich samen met de andere meisjes had geïnstalleerd, werd ze opnieuw bevangen door iets van droefenis, in het besef dat ze hem na vandaag waarschijnlijk nooit meer terug zou zien. Hij had iets over zich wat binnen in haar weerklank vond, hoewel ze niet precies kon zeggen wat het was.

Ze had zijn zakdoek in haar jaszak gestopt en haar hand sloot zich daar nu omheen. Wat had hij ook weer gezegd? Dat hij een massa zakdoeken van zijn vader had gekregen. Die implicatie trof haar. Misschien had hij, net als zij, geen vader meer.

Fays vader was gestorven toen zij een dreumes was en ze kon zich niets van hem herinneren. Hij was een Amerikaan, had haar moeder verteld. Een dokter, iemand die zijn leven wijdde aan het helpen van anderen, en hij was in de oorlog, bij een luchtaanval, om het leven gekomen. Fay kon zich ook het huis niet herinneren waarin ze volgden haar moeder hadden gewoond. Het had klaarblijkelijk in een lommerrijk deel van Londen gestaan, bij een oud ommuurd park met herten, waar koningen ooit graag hadden gejaagd. Mammie had haar een foto van het huis laten zien. Het was mooi en maakte deel uit van een rijtje achttiende-eeuwse, witgeschilderde panden met een kleine voortuin vol rozen, waar haar moeder verzot op was. Twee jaar na de dood van Fays vader was er op klaarlichte dag een afzwaaiende bom op dat huis terechtgekomen en had het grootste deel van het interieur verwoest. ‘Het was een geluk dat we niet thuis waren,’ had haar moeder gezegd. Fay vond dat een verkeerde opmerking. Waarom zouden zij geluk hebben

gehad en haar vader pech? Geluk leek iets buitengewoon grilligs te zijn. De piano had het ook overleefd. Dat was blijkbaar ook een geluk.

Fays vroegste herinneringen die haar nog helder voor de geest stonden waren van Primrose Cottage in Little Barton, dat mevrouw Dunne, een veel oudere vriendin van haar moeder, hun na de bominslag ter beschikking had gesteld, toen haar moeder besloot dat ze Londen moesten verlaten en moesten kiezen voor de relatieve veiligheid van het landelijke Norfolk. Vanaf toen was het gezinsleven altijd beperkt gebleven tot haar en haar moeder. Ze hoorden maar zelden iets van de familie van haar vader in Amerika, alleen een kaartje van zijn zuster met Kerstmis. Mevrouw Dunne had op dertig kilometer afstand aan de kust van Norfolk gewoond, waar ze haar af en toe een bezoekje brachten, maar zij was gestorven toen Fay tien was en had hun het huisje nagelaten.

Fay had inmiddels begrepen dat ze haar moeder beter niet te veel vragen kon stellen over haar vader en over haar eerste levensjaren, want als haar moeder werd herinnerd aan het verleden, kwam er een glazige, bedroefde blik in haar ogen. Fay vond het vreselijk om haar moeder verdriet te doen. Zo nu en dan, niet vaak, had Kitty Knox een moeilijke dag en was zij zo verdrietig dat ze haar bed niet uitkwam en Fay maar voor zichzelf moest zorgen.

Toen ze die avond na de lange reis weer veilig thuis was, dekte Fay de tafel voor het avondeten en vertelde haar moeder van de reis. ‘Vanaf de Eiffeltoren konden we helemaal kijken tot aan de Sacré-Coeur. Het is net een Russisch paleis met torentjes en een koepel die bij zonsondergang een gouden gloed verspreidt. Grappig is dat, want als je dichtbij komt blijkt hij wit te zijn.’

Kitty plaatste de gehaktschotel op een onderzettertje. Hij was gloeiend heet en het bruine met een vork aangebrachte ribbelkorstje aardappelpuree glinsterde van de gesmolten kaas, precies zoals Fay het lekker vond. Ze keek glimlachend naar de verrukte uitdrukking op het gezicht van haar dochter, aan de andere kant van de tafel. ‘Het moet geweldig zijn geweest,’ merkte ze op, terwijl ze een stoel bijschoof. Ze herinnerde zich dat opwindende uitzicht op Parijs onder haar, met de Seine als een zilveren lint gestreept met bruggen, glinsterend tussen de gebouwen.

‘Daarna hebben we een wandeling langs de rivier gemaakt. O, ik ben dól op die kleine stalletjes. Echt, maar Margaret heeft een prentbriefkaart gekocht met een standbeeld, de *David*, erop. Het was maar goed dat juf Edwards hem niet heeft gezien. Het staat niet eens in Parijs, toch? Mags had niet eens kunnen zeggen dat het als souvenir bedoeld was.’

Kitty probeerde ernstig te blijven. ‘Mooi niet.’ Ze schepte een flink bord vol voor haar dochter en toen ook voor zichzelf. Nee, ze was te gulzig. Ze deed wat terug op de schotel. De laatste tijd kreeg ze haar rokken nog maar met moeite dicht. Het zou wel komen omdat ze veertig was, vermoedde ze. Of van die nieuwe zenuwtabletten die de dokter haar had voorgeschreven en die haar beslist futloos maakten. Ze schoof de schaal met groenten uit eigen tuin naar Fay toe, die haar neus ophaalde en één enkel doorweekt blaadje op haar bord legde.

‘Waar ben je nog meer geweest?’

‘In de Notre-Dame.’ Tot haar schrik zag Kitty hoe de blijde uitdrukking op het gezicht van haar dochter plaatsmaakte voor een zorgelijke blik. ‘Weet je,’ zei Fay, ‘dat me daar iets heel eigenaardigs is overkomen?’

‘Wat dan?’ Kitty hield haar adem in.

‘Ik heb me belachelijk aangesteld. Er begon een klok te slaan. Het was verschrikkelijk luid en het ging maar door en door en het geluid maakte me bang. Juf Edwards moest me kalmeren. Er was een jongen...’ Ze hield op omdat haar moeder haar zo bezorgd aanstaarde.

‘Een klok?’ vroeg haar moeder met gefronst voorhoofd.

‘Ja,’ zei Fay, een beetje aarzelend. ‘Het herinnerde me aan iets.’ Ze keek haar moeder aan om te zien wat zij ervan vond.

‘En waar herinnerde het je aan?’ Die reusachtige blauwe ogen, dacht Kitty terwijl ze zich groente opschepte. Een vaag gevoel van angst bekroop haar. Had ze er net zo kwetsbaar uitgezien toen ze zo oud was als Fay? Ze wilde de hand van haar dochter pakken en haar geruststellen, haar tegen zich aan trekken en over haar bol strijken, zoals ze altijd had gedaan, maar misschien was Fay, nu ze bijna zeventien was, daar een beetje te oud voor. Ze had per slot van rekening iets volwassens over zich gekregen. De reis had haar waarschijnlijk goed gedaan, maar Kitty had haar liever niet zien gaan.

‘Ik weet dat ik nooit eerder in Parijs ben geweest,’ zei Fay, terwijl ze

haar mes en vork oppakte, ‘maar soms had ik het gevoel dat ik er wel ooit was geweest. Vind je dat niet raar?’

Kitty’s angst spreidde zijn vleugels uit en legde een hand op haar hart. ‘Heel raar,’ zei ze haar dochter na. Toen pakte ze haar vork en nam een hap, maar ondanks het kaaslaagje en de dikke jus smaakte het haar niet.

‘Misschien was dat in een vorig leven,’ zei Fay. ‘Weet je nog dat boek over reïncarnatie dat ik in de bibliotheek had gevonden? De mensen daarin beweerden allemaal dat ze ooit eerder een beroemd persoon waren geweest en dat kan helemaal niet. Sommigen moeten ook gewone mensen zijn geweest, een boer of een straatmuzikant. Ik vraag me af of ik in mijn vorig leven in Parijs heb gewoond.’

‘Niet ten tijde van de Revolutie, mag ik hopen. Dat zou een beetje ál te veel spanning met zich mee hebben gebracht.’

Fay lachte en Kitty nam een slokje water en durfde zich weer een beetje te ontspannen. Haar dochter had altijd al van die fantaserijke invallen gehad. Ze was in menig opzicht nog zo jong en onschuldig, haar kleine lieveling. Kitty had geprobeerd dat zo te houden en haar een mooie jeugd te bezorgen. Meisjes werden tegenwoordig zo snel volwassen. Ze maakten zich te zwaar op en straalden een soort wereldwijsheid uit. Neem nou Fays vriendin Margaret, bijvoorbeeld. Haar moeder had haar handen vol aan haar.

Maar laat Fay niet zo worden, alsjeblijft, verzuchtte ze, niet mijn kleine lieve Fay. Toch moest ze het feit onder ogen zien dat Fay nu een jonge vrouw was. En een mooie ook. Ze ontwikkelde een prachtig figuurtje, waaraan zelfs dat vreselijke schooluniform niets kon veranderen.

Nee, Kitty had niet gewild dat Fay naar Parijs zou gaan, dat moest ze toegeven. Ze was een van de jongsten van haar klas. De meeste andere meisjes waren al zeventien. Ze waren maar vier nachtjes weggebleven, maar Fay was nog nooit eerder op een schoolreisje geweest en waarom moesten ze nu juist naar *Parijs*?

Uiteindelijk had ze geen weerstand kunnen bieden aan Fays smeekbeden. Margaret en Evelyn gingen ook en dat betekende dat Fay gewoonweg *moest* gaan, anders zou ze het niet kunnen *verdragen*, dus had Kitty zich gewonnen gegeven en het geld bij elkaar geschraapt.

Fay zou zich wel redden, stelde ze zichzelf gerust. Margaret was een wispelturige lastpost, die zich te zeer bewust was van haar frisse aantrekkelijkheid, maar Evelyn was een aardig meisje, zoals je mocht verwachten van de dochter van een dominee. Eigenlijk raar dat Kitty zo paniekerig deed. Natuurlijk zou Fay veilig terugkeren. Maar toen ze vier dagen eerder de trein had zien vertrekken was het net alsof de onzichtbare band met haar dochter tot het breekpunt werd opgerekt.

‘Eindelijk een paar dagen rust en vrede voor ons,’ had de zachtaardige moeder van Evelyn verzucht toen de trein in de verte verdween.

‘Die arme juffrouw Edwards. Ik hoop dat Marge zich een beetje weet te gedragen.’ Margarets knappe moeder lachte sardonisch. Vijf kinderen had die vrouw, en de jongste was niet van haar eigen man, werd gefluisterd.

Kitty kon geen woord uitbrengen door de brok van verdriet in haar keel.

Ze herinnerde zich dat ze de twee vrouwen alleen had gelaten en terug was gelopen naar de bushalte, haar armen om zichzelf heen geslagen alsof de lentebries koud was geworden. Fays vertrek was net alsof de geschiedenis zich herhaalde. En het ergste van alles was dat dat vanaf nu steeds vaker zou voorkomen. Haar dierbare enig kind zou volwassen worden en het ouderlijk huis verlaten. Wat moest ze dan beginnen? Waarom viel dat haar zo hard?

Ze wist waarom. Om wat er was gebeurd. Het verleden was altijd bij haar, het gunde haar gewoon geen moment rust. Dat was de reden dat ze al te bezorgd was.

Fays volgende vraag wekte haar uit haar mijmeringen.

‘Serieus, mam, weet je zeker dat ik nooit eerder in Parijs ben geweest? Ook niet toen ik heel klein was?’

Heel even wist Kitty niet hoe ze het had. Haar intuïtie zei haar te liegen. Ze had zo veel leugens verteld, dus wat kon eentje meer nou nog voor kwaad doen? Maar dat waren geen echte leugens geweest, hield ze zichzelf voor, alleen leugentjes om bestwil, het soort dat je vertelt om iemand die je dierbaar is gerust te stellen. Haar dochter keek haar met haar klare blik vragend aan. Ze opende haar mond om ‘nee’ te zeggen, maar Fay was haar voor.

‘Maar dat is volgens mij onmogelijk. Toen woedde de oorlog.’ Ze had de vraag zelf beantwoord.

‘Ja, toen was het oorlog,’ zei Kitty opgelucht. ‘Toen kon niemand op reis naar Parijs. Het grootste deel van Frankrijk was afgesneden toen de nazi’s het land in 1940 bezetten. Net als een groot deel van Europa.’

Fay keek nadenkend en zei toen: ‘Maar waarom voelde de stad dan toch zo vertrouwd? Waarom?’

‘Ik zou het niet weten, lieverd.’ Maar ze wist het wel degelijk. Ze herinnerde het zich. Het was onmogelijk de dingen te vergeten die haar voor haar leven hadden getekend.

Ooit zou ze alles aan haar dochter moeten uitleggen. Er waren momenten geweest dat ze op het punt had gestaan dat te doen, wanneer Fay haar bestookte met indringende vragen. Maar dan keek Kitty in die vriendelijke blauwe ogen en kon ze geen woord uitbrengen. Ze was eenvoudigweg niet in staat geweest om te praten over de gruwelijke dingen die er waren gebeurd. Ze zou het niet kunnen verdragen om het gezicht van haar dochter te zien betrekken, te zien hoe zij zich van haar zou afwenden, haar zou verstoten.

Maar ooit zou ze het haar vertellen – maar nog niet, alstublieft God. Nog niet.